

## Розділ V. ПЕРСОНАЛІЇ ТА РЕЦЕНЗІЇ, ХРОНІКА

Бачинська О. А, Іваніченко Л. М.

УДК 929Гончарук:329.733(477)

### ПРОФЕСОР ГРИГОРІЙ ГОНЧАРУК: НАУКОВЕЦЬ ТА ОРГАНІЗАТОР ДОСЛІДЖЕНЬ ІСТОРІЇ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ (ДО 80-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

*Стаття висвітлює життєвий шлях доктора історичних наук, професора Гончарука Григорія Івановича, що пов'язаний з науковими дослідженнями історії та діяльності Народного Руху України. Григорій Гончарук не тільки присвятив цій темі монографії та статті і сформував свою наукову школу, а й заохочував дослідників з усіх наукових центрів України до розробки проблеми, організовуючи наукові конференції «Народний Рух України: місце в історії та політиці». Автори доходять до висновку, що переважна кількість робіт по історії НРУ, опубліковані вченими південного регіону, припадає на роботи Г. І. Гончарука і його наукової школи.*

**Ключові слова:** Гончарук Г. І., Народний Рух України, Одеський національний політехнічний університет, кафедра історії та етнографії України, конференції, наукова школа.

Професор Григорій Іванович Гончарук понад 40 років працює в Одеському національному політехнічному університеті, з них 35 років очолює кафедру історії та етнографії України. У серпні йому виповниться 80-років і з нагоди такого ювілею варто звернути увагу на тривалий дослідницький шлях, основні віхи якого пов'язані з вивченням історії Народного Руху України.

Наукове становлення молодого Григорія Гончарука відбувалось в стінах Одеського університету імені І. І. Мечникова, якій він закінчив у 1967 р., де захистив кандидатську дисертацію, пра-

цював асистентом і старшим викладачем. Розпочавши кар'єру в Одеському політехнічному університеті під час складних часів радянського “застою”, маючи за плечима закінчене військове авіаційне училище [17].

З 1982 р. Григорій Іванович очолює кафедру, яка тепер носить назву історії та етнографії України, а у 1987-1988 рр. вчений працював радником ректора Кабульського університету в Афганістані.

Як і більшість реорганізованих після проголошення незалежності України у 1991 р., кафедра історії та етнографії України обирає нову науково-дослідницьку тематику, а саме дослідження діяльності національно-демократичних організацій та партій України. Серед чисельних політичних організацій, блоків та партій було обрано дослідження становлення та розвиток Народного Руху України (далі – НРУ). Григорій Іванович особисто був присутній на низці з'їздів Руху та з зацікавленістю стежив за перетвореннями його з громадсько-політичної організації “Народний Рух України за перебудову” на потужну політичну партію. З того часу Г. І. Гончарук став одним із перших дослідників історії Народного Руху України на всеукраїнському рівні [1, с. 102], у нього вийшло декілька наукових публікацій, що торкалися різних аспектів діяльності цієї партії, внаслідок чого Рух став об'єктом наукових досліджень [5]. Зауважимо, що численні публікації різних авторів, які мали місце в цей період з історії НРУ носили характер публіцистичний та більш мемуарний, в той час як Г. І. Гончарук започаткував саме науковий підхід в публікаціях з історії НРУ.

Протягом наступних 25 років Григорієм Івановичем опубліковано понад 150 наукових і науково-популярних праць, зокрема про історію та діяльність Народного Руху України – кілька десятків. В них професор завжди приємно дивує читачів своїм оригінальним, захоплюючим стилем, разом з тим, маючи в основі досліджень потужну джерельну базу. Прикладом можуть стати навіть назви публікацій: «Незалежність України – найяскравіший здобуток НРУ» [10], «Політичний землетрус в Україні у 1989 році» [12], «Про Рух і його батька» [13] та інші [4]. Серед публікацій особливо слід відзначити одноосібну монографію «Народний Рух України. Історія», що вийшла друком у 1997 р. [6]. Позитив-

ні оцінки монографії надані у працях дослідників Г. Папакіна та О. Бойка [36; 2, с. 6]. Останній зазначив, що монографія Григорія Гончарука «відрізняється органічним поєднанням науковості та публіцистичності». У ній показана різноманітна діяльність Руху на шляху до програмної мети – незалежності України і пошуків шляхів розбудови її державності, утвердження демократії, проведення реформ. Особливу увагу в монографії Г. І. Гончарук приділяє роботі крайових та районних організацій НРУ, їхній високій відповідальності і стабілізуючій ролі в переломні, драматичні моменти діяльності Руху, що виникали при визначенні його стратегії і тактики. Автор дослідження вперше широко використав документи архівів Центрального Проводу Руху, крайових організацій, періодичну пресу, інші численні публікації з питань діяльності НРУ. Г. Гончарук визначив історичне значення рухівської фракції у Верховній Раді – «першої в історії законодавчої влади демократичної структури, що складала основу демократичного блоку і включала ряд яскравих постатей» [6, с. 227]. На сьогодні цією монографією користується, фактично, кожен вчений України, який так чи інакше торкається проблеми історії та діяльності Руху. Крім того, «Народний Рух України. Історія» займає своє місце у дисертаціях з дослідження історії НРУ поряд з науковими роботами В. Ковтуна, В. М. Литвина, О. Гараня, М. Тиского та інших.

У 2014 р. монографія «Народний Рух України. Історія» була перевидана зі змінами та доповненнями [7]. Схвальну оцінку книзі надав доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України О. П. Реєнт. Він відзначає новизну праці: ще більше уваги приділено крайовим, обласним організаціям цієї першої і найпотужнішої громадсько-політичного (пізніше партії) опозиційного угруповання України. Ще більше уваги приділено значенню Руху в виборюванні незалежності України. З'явився розділ «незалежність України – найяскравіше досягнення Руху...» [37]. У другому виданні монографії поданий повний склад керівних органів НРУ. Автор – Г. І. Гончарук віддав належне активним організаторам Руху, цитує їх виступи, аналізує поведінку, а також нищівно критикує їх помилки, некоректні політичні висловлювання. Передусім це Іван Драч, названий в книзі батьком НРУ, Дмитро Павличко, Володимир Яворівський, В'ячеслав Чорновіл.

Схвальні відгуки мають також спільні монографії Г. І. Гончарука зі своїми учнями, наприклад «Національна ідея і Народний Рух України» у співавторстві з О. А. Шановською [8], Л. П. Євпатовою [15], І. В. Місєврою [16] та ін.

Все вищезазначене можна вважати одним з напрямків організації досліджень історії Народного руху України Г. І. Гончаруком.

Другий напрямок досліджень активізувався з відкриттям на кафедрі історії та етнографії України у 1995 р. – аспірантури. Багато хто з аспірантів обирав своїми дослідженнями історію Народного Руху України, що було в руслі досліджень їх наукового керівника Григорія Івановича Гончарука. З понад двох десятків аспірантів Григорія Івановича вісім, присвятили кандидатські дисертації різним аспектам діяльності Народного Руху – О. А. Шановська (2003 р.), О. В. Мардаренко (2007 р.) [25], С. Л. Овсієнко (2008 р.) [35], Ю. В. Діденко (2009 р.) [18], Н. М. Кіндрачук (2010 р.) [21], М. С. Кучерук (2013 р.) [24], О. А. Шипотілова (2013 р.) [40], А. В. Кожанов (2014 р.) [23], ще троє мали теми кандидатських дисертацій, що близькі до історії становлення НРУ – І. В. Місєвра (1999 р.), І. Б. Кривдіна (2001 р.) й Е. В. Мамонтова (2000 р.).

Після захисту дисертацій дослідження учнів Григорія Івановича у напрямку тематики Народного Руху продовжуються. Наприклад, О. А. Шановська, крім значної кількості публікацій про НРУ, написала вже згадану монографію; Н. М. Кіндрачук опублікувала монографію «За Україну незалежну (Роль Народного Руху України у здобутті незалежності України: 1989-1991 рр.)» [22]. Ю. В. Діденко, який є головою миколаївської обласної організації НРУ, щороку публікує низку статей, присвячених історичній діяльності та сучасним проблемам Руху. Він є автором монографії «Народний рух у державотворчих процесах України (1989-2002)» [19].

Все вищезазначене, дозволяє твердити, що професор Г. І. Гончаруком сформувалась потужна наукова школа з вивчення Народного Руху України.

Третій напрямок організації досліджень з історії Народного Руху України професора Григорія Івановича Гончарука яскраво проявився в організації наукових конференцій. Так, у вересні 1994 р. ним було ініційовано та проведено в Одесі Першу Всеу-

країнську конференцію «Народний Рух України: місце в історії та політиці», присвячену п'ятиріччю НРУ [34]. На пленарному засіданні з доповіддю виступив голова Руху В'ячеслав Чорновіл. Члени НРУ та інші політичні діячі, вчені усієї країни мали змогу висвітлити історію створення Руху, його тодішні проблеми, перспективи подальшого розвитку. У роботі конференції взяли участь відомі діячі політики та культури – Дмитро Павличко, Лесь Танюк, Володимир Черняк, майже всі члени Центрального проводу та лідери крайових організацій Руху. Серед них В. Д. Цимбалюк, О. В. Лавринович та інші. Ця конференція ще раз показала доленосне значення Народного Руху у здобутті українцями незалежності і що вченим є що вивчати та досліджувати з цієї проблематики. Значним підсумком конференції стало видання матеріалів доповідей.

З цього часу професор Г. І. Гончарук підготував та провів ще вісім наукових конференцій, присвячених історії Народного Руху України (1996, 1998, 2000, 2001, 2005, 2009, 2011, 2016 рр.) [26-33]. Найбільшими за чисельністю учасників та підтримкою виявились Четверта (2000 р.) та Восьма (2011 р.) наукові конференції [28; 32]. На Четвертій конференції важливим моментом стало обговорення дослідниками проблем, які назріли після політичного розколу партії. Вже у травні 2016 р. відбулась Дев'ята наукова конференція [33]. Хоча учасників було менше, ніж у попередні роки, саме тут було влучно зазначено Ю. Діденком, що «якщо Івана Драча він (Г. І. Гончарук – авт.) назвав у своїх публікаціях батьком Народного Руху України, то маємо всі підстави назвати Григорія Івановича Гончарука батьком історії Руху» [28].

За роки проведення конференцій підтримували та брали участь в їхній роботі керівники НРУ: В'ячеслав Чорновіл, Іван Драч, Борис Тарасюк, Геннадій Удовенко, Юрій Діденко, відомі політичні діячі Лілія Григорович, Роман Зварич, Юрій Ключковський. У дев'яти конференціях учасниками стали науковці університетів Києва, Одеси, Львова, Миколаєва, Харкова, Івано-Франківська, Ужгорода, Запоріжжя, Луцька, Тернополя, Хмельницького Кіровограда, Вінниці, Сум, Кривого Рогу, Донецька та ін.

З Одеського національного політехнічного університету постійними учасниками конференцій були І. Б. Кривдіна, О. А. Шановська, Н. М. Чистякова, О. В. Мардаренко; Одеського державного екологічного університету – В. А. Влялько, Н. Д. Краснянська; Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України – Е. В. Мамонтова; Харківського національного економічного університету – Л. Ф. Дзіндра, В. І. Шмирьова; Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника – Н. М. Кіндрачук та від МОО НРУ – Ю. В. Діденко [20].

Слід відзначити, що всі дев'ять наукових конференцій мали ще один результат – видання матеріалів доповідей. Це, крім вищезазначеного, характеризує професора Г. І. Гончарука як вмілого керівника та організатора, дослідника, який дбає про подальший науковий розвиток досліджень історії НРУ. Незаперечним той факт, що конференції різних років по історії НРУ мали важливі позитивні наслідки не лише для Одеси. Зазначені конференції стали каталізатором написання низки статей та монографій з історії НРУ по всіх регіонах України, а кафедра історії та етнографії України під керівництвом професора Григорія Івановича Гончарука Одеського національного політехнічного університету стала одним з потужних центрів дослідження історії НРУ.

Партія Народний Рух України оцінила вагомий внесок Г. І. Гончарука у дослідження НРУ, нагородивши його Вищою Відзнакою «За заслуги перед українським народом» I та II ступенів.

Таким чином, професором Г. І. Гончаруком зроблено вагомий внесок в організацію наукових досліджень з історії та діяльності Народного Руху України. Цей внесок можна визначити в трьох напрямках: особисті дослідження професора Григорія Гончарука, створення ним наукової дослідницької школи та організацію наукових конференцій «Народний Рух України: місце в історії та політиці» на базі кафедри історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету.

Автори публікації вітають професора Григорія Івановича Гончарука з Ювілеєм! Здоров'я, наснаги, подальших успіхів і гарних учнів! З роси та води Вам!

### *Список використаної літератури та джерел*

1. Барцьось В. В. Змагання Народного Руху України за втілення програмних положень в соціально-економічній сфері української держави (кінець 80-х – 90-ті рр. XX ст.) // Інтелігенція і влада. Серія: Історія: громад.-політ. наук. зб. Одеса: Астропринт, 2009. Вип. 15. С. 102-115.
2. Бойко О. Д. Україна в 1985-1991 рр.: основні тенденції суспільно-політичного розвитку: монографія. Київ: ППІ-ЕНД, 2002. 306 с.
3. Гончарук Г. І. Державницька політика Народного Руху України // Культурно-історичні, соціальні та правові аспекти державотворення в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 1996. С. 12-14.
4. Гончарук Г. І. До питання про створення обласних та крайових організацій Народного Руху України (1989-1992 роки) // Інтелігенція і влада. Серія: Історія: громад.-політ. наук. зб. Одеса: Астропринт, 2013. Вип. 29. С. 136-143.
5. Гончарук Г. І. Народний Рух України як об'єкт наукових досліджень // Народний Рух України місце в історії та політиці. Тези доповідей Першої Всеукраїнської наукової конференції (14-16 вересня 1994 р., Київ – Одеса). Київ, 1994. С. 13-14.
6. Гончарук Г. І. Народний Рух України. Історія. Одеса : Астропринт, 1997. 380 с.
7. Гончарук Г. І. Народний Рух України: Історія: 1989-1996 рр. Видання друге, доповнене. Одеса: Астропринт, 2014. 336 с.
8. Гончарук Г. І., Шановська О. А. Національна ідея і Народний Рух України : 15-річчю НРУ присвячується: моногр. Одеса : Астропринт, 2004. 172 с.
9. Гончарук Г. І. Шановська О. А. Національна політика Руху // Відродження української державності: проблеми історії та культури: Матеріали міжнародної наукової конференції (13-16 травня 1996 р. м. Одеса). Б. м.: б.в., 1996. С. 58-59.

10. Гончарук Г. І. Незалежність України – найяскравіший здобуток НРУ // Народний Рух України: місце в історії і політиці. Матеріали п'ятої (позачергової) Всеукраїнської наукової конференції (14-15 вересня 2001 р., м. Одеса). Одеса, 2001. С. 48-51.
11. Гончарук Г. І. Опозиційна політика Руху // Народний Рух України: місце в історії та політиці. Матеріали другої наукової конференції (м. Одеса, 11-12 вересня, 1996 р.). Одеса, 1996. С. 10-11.
12. Гончарук Г. І. Політичний землетрус в Україні у 1989 році // Інтелігенція і влада. Серія: Історія: громад.-політ. наук. зб. Одеса: Астропринт, 2014. Вип. 31. С. 71-83.
13. Гончарук Г. І. Про Рух і його батька // Інтелігенція і влада : зб. наук. пр. Одеса, 2016. Вип. 35. С. 189-201.
14. Гончарук Г. І. Резерви авторитету Народного Руху України // Народний Рух України: місце в історії і політиці. Матеріали третьої Всеукраїнської наукової конференції (10-11 вересня 1998 р., Одеса). Одеса: Астропринт, 1998. С. 16-18.
15. Гончарук Г. І., Барладяну-Берладник В. В., Дузь Л. П., Євпатова Л. П., Кормич А. І.; ред.: Г. І. Гончарук / Українська національна ідея і сучасність. Одеса : АстроПринт, 1999. 256 с.
16. Гончарук Г. І. Український патріотизм – фактор державності, стабільності, добробуту: кол. монографія / редкол. Г. І. Гончарук, Л. І. Кормич, І. В. Місевра; за заг. ред. Г. І. Гончарука. Одеса : Астропринт, 2002. 304 с.
17. Гончарук Григорій Іванович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 6: Го-Гю / Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; ред. кол. І. М. Дзюба та ін. Київ : б.в., 2006. 712 с.
18. Діденко Ю. В. Народний Рух у державотворчих процесах України (1989-2002 рр.) : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв, 2009. 19 с.
19. Діденко Ю. В. Народний рух у державотворчих процесах України (1989-2002) : моногр. Одеса : Астропринт, 2006. 176 с.



20. Іваніченко Л. М. Історія Народного Руху України у конференціях ОНПУ // Народний Рух України: місце в історії та політиці: матеріали IX Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 25-річчю Незалежності України (26-27 травня, 2016 р., м. Одеса). Одеса : Астропринт, 2016. С. 22-26.
21. Кіндрачук Н. М. Боротьба Народного Руху України за незалежність України : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2010. 16 с.
22. Кіндрачук Н. М. За Україну незалежну (Роль Народного Руху України у здобутті незалежності України: 1989-1991 рр.) : монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2013. 208 с.
23. Кожанов А. В. Преса національно-демократичного спрямування в суспільно-політичних процесах України (1989-1996 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв, 2014. 20 с.
24. Кучерук М. С. Роль Народного Руху України в об'єднанні національно-демократичних сил у проведенні внутрішньої політики держави (2002-2009 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2013. 15 с.
25. Мардаренко О. В. Українсько-російські відносини у політичній діяльності Народного Руху України (1989-1998 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2007. 19 с.
26. Народний Рух України: місце в історії та політиці: Матеріали другої Всеукраїнської наукової конференції (11-12 вересня 1996 року, м. Одеса) / Г. І. Гончарук (голова). Одеса, 1996. 56 с.
27. Народний Рух України: місце в історії та політиці: Матеріали третьої Всеукраїнської конференції (10-11 верес. 1998 р., м. Одеса) / Г. І. Гончарук (голова). Одеса: Астропринт, 1998. 62 с.

28. Народний Рух України: місце в історії та політиці: Матеріали четвертої Всеукраїнської наукової конференції (14-15 вересня 2000 року, м. Одеса) / редкол.: Г. І. Гончарук (голова). Одеса: Астропринт, 2000. 152 с.
29. Народний Рух України: місце в історії та політиці: Матеріали V (позачергової) Всеукраїнської наукової конференції: 14-15 вересня 2001 року, м. Одеса / редкол.: Г. І. Гончарук (голова). Одеса: Астропринт, 2001. 204 с.
30. Народний Рух України: місце в історії та політиці: Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції, 16-17 вересня 2005 р., м. Одеса / редкол.: Г. І. Гончарук (голова). Одеса: Астропринт, 2005. 160 с.
31. Народний Рух України: місце в історії та політиці: Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 20-річчю НРУ, 28-29 травня 2009 р., м. Одеса / редкол.: Г. І. Гончарук (голова). Одеса: Астропринт, 2009. – 236 с.
32. Народний Рух України: місце в історії та політиці: Матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 20-річчю незалежності України, 25-26 травня 2011 р., м. Одеса / Г. І. Гончарук (голова). – Одеса : Астропринт, 2011. – 456 с.
33. Народний Рух України: місце в історії та політиці: матеріали IX Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 25-річчю Незалежності України (26-27 травня, 2016 р., м. Одеса). – Одеса : Астропринт, 2016. – 88 с.
34. Народний Рух України: місце в історії та політиці: Тези доповідей першої Всеукраїнської наукової конференції (14-16 вересня 1994 року, Київ – Одеса) / Г. І. Гончарук (голова). Київ: б.в., 1994. 96 с.
35. Овсієнко С. Л. Діяльність Народного Руху України в умовах внутрішньопартійної кризи (1997-2002 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2008. 18 с.
36. Папакін Г. Українські визвольні змагання 1939-1956 років: джерельний контент / відп. ред. Г. Боряк; НАН Укра-

- їни, Інститут історії України. Київ, 2012. 358 с.
37. Реєнт О. П. 25-річчю Народного Руху України присвячується. Рец. на Гончарук Г. Народний Рух України: Історія: 1989 – 1996 рр. Видання друге, доповнене. Одеса: «Астропринт», 2014. – 336 с.: іл. // Кресзнавство : наук. журн. Київ, 2014. Вип. 3-4. С. 169-170.
38. Федорова А. Рух: місце в історії та політиці // Чорноморські новини. 2016. № 49 (21726).
39. Шановська О. А. Діяльність Народного Руху України з розробки національної програми та практичного втілення її в процесі державотворення (1989-1996 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2003. 20 с.
40. Шипотілова О. П. Громадсько-політична діяльність Народного Руху України на території Миколаївщини (1989-1996 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв, 2013. 20 с.

*Olena Bachyns'ka, Liliy Ivanichenko*

**PROFESSOR GRIGORIY GONCHARUK: SCIENTIST  
AND SCIENTIST AND ORGANIZER OF OF STUDIES OF  
HISTORY OF PEOPLE'S MOVEMENT OF UKRAINE  
(ON THE 80TH ANNIVERSARY OF HIS BIRTHDAY)**

*Most of the life journey of Doctor of Historical Sciences, Professor Goncharuk Grigory Ivanovich is connected with the scientific researches of history and the activities of the People's Movement of Ukraine which became the symbol of the united Ukrainian intelligentsia of the 90s of the last century. After Ukraine reached independence in 1991, the Department of History and Ethnography of the Odesa National Polytechnic University, headed by G. Goncharuk, selects a new research topic, namely. Among the studies of the activities of national-democratic organizations and parties of Ukraine was selected the reseach of the formation and development of the People's Movement*

of Ukraine. G. I. Goncharuk became one of the first researchers in the history of the People's Movement of Ukraine on the national level, and several scientific publications went out that were touching the various aspects of the work of this party, which resulted that the Movement became the object of the scientific researches. Among the publications of the professor the one monograph should especially have been noted entitled «The People's Movement of Ukraine, History», that was published in 1997. Nowadays, this monograph is used, in fact, by every Ukrainian scientist who, in one or another way, is touching upon the problems of the history and activities of the Movement. The other way of researches intensified with the opening on the Department of History and Ethnography of Ukraine in 1995 – postgraduate study. Many of the post-graduate students have chosen their research on the history of the People's Movement of Ukraine, which was in line with the research of their scientific leader Grigory Ivanovich Goncharuk. Out of more than two dozen post-graduate students of Hryhoriy Ivanovich, eight have devoted their Ph.D. dissertations to various aspects of the People's Movement. G. Goncharuk's students during the years of Ukrainian independence have studied different aspects of the work of the PMU, they have shown achievements and miscalculations of the party. The vast majority of scientific works on the history of the national movement of Ukraine, published by scientists in the southern region, are looked through by G.I. Goncharuk and his scientific school. The professor not only managed to create his own scientific school, but also encouraged researchers from all the scientific centers of Ukraine to develop the problem by organizing scientific conferences «People's Movement of Ukraine: a place in history and politics». Such conferences were nine and all were traditionally held in Odesa under his organization. During the years of the existence of the conferences, the leaders of the NRU: Vyacheslav Chornovil, Ivan Drach, Borys Tarasyuk, Gennadiy Udovenko, Yuri Didenko, well-known political figures Lilia Grigorovich, Roman Zvarych, Yuriy Klyuchkovskiy supported and took part in the work. The scientists from universities from Kyiv, Odesa, Lviv, Mykolaiv, Kharkiv, Ivano-Frankivsk, Uzhgorod, Zaporizhia, Lutsk, Ternopil, Khmelnytsky, Kirovograd, Vinnitsa, Sumy, Kriviy Rig, Donetsk and others took part in nine conferences. It should

be noted that all nine scientific conferences had one more result - the publication of reports materials. This, besides the aforementioned, characterizes the Professor G. I. Goncharuk as a skilful leader and organizer, a researcher who cares for further scientific development of research of the history of the Movement. It is an undeniable fact that the conferences of different years on the history of the Movement had important positive consequences not only for Odesa. The mentioned conferences became the catalyst for writing a number of articles and monographs on the history of the Movement in all regions of Ukraine, and the Department of History and Ethnography of Ukraine under the direction of the Professor Grigory Ivanovich Goncharuk of the Odessa National Polytechnic University became one of the most powerful research centers in the history of the Movement. The People's Movement of Ukraine Party appreciated the valuable contribution of G. I. Goncharuk in the research of the PMU, it rewarded the Professor by the Higher Diploma of Merit to the Ukrainian people of the 1st and 2nd degrees. Thus, the Professor G. I. Goncharuk made a significant contribution to the organization of scientific research on the history and activities of the People's Movement of Ukraine. This contribution can be defined in three directions: personal researches of the Professor Grigory Goncharuk, the creation of research school and the organization of scientific conferences «People's Movement of Ukraine: a place in history and politics» on the basis of the Department of History and Ethnography of Ukraine, Odessa National Polytechnic University.

**Key words:** Goncharuk G. I., The People's Movement of Ukraine, Odessa National Polytechnic University, Department of history and Ethnography of Ukraine, conferences, scientific school.

#### Список посилань (REFERENCES)

Barts'os', V. V., 2009. *Zmahannya Narodnoho Rukhu Ukrayiny za vtilennya prohrannykh polozhen' v sotsial'no-ekonomichnyi sferi ukrayins'koyi derzhavy (kinets' 80-kh – 90-ti rr. KhKh st.)* [Competition of the People's Movement of Ukraine for the implementation of the program provisions in the socio-economic sphere of the Ukrainian

state (late 80's – 90's of the twentieth century)]. V: *Intelihentsiya i vlada* [Intellectuals and authorities.], 15, s. 102-115.

Boyko, O. D., 2002. *Ukrayina v 1985-1991 rr.: osnovni tendentsiyi suspil'no-politychnoho rozvytku* [Ukraine in 1985-1991: the main tendencies of socio-political development: monograph]. Kyiv: IPIEND.

Didenko, Yu. V., 2006. *Narodnyy Rukh u derzhavotvorchykh protsesakh Ukrayiny (1989-2002)* [Popular movement in state-building processes of Ukraine (1989-2002)]. Odesa : Astroprint.

Didenko, Yu. V., 2009. *Narodnyy Rukh u derzhavotvorchykh protsesakh Ukrayiny (1989-2002 rr.)* [People's Movement in the State-building Processes of Ukraine (1989-2002)]. Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata nauk. Chornomors'kyi derzhavnyy universytet imeni Petra Mohyly. Mykolayiv.

Fedorova, A., 2016. *Rukh: mistse v istoriyi ta politytsi* [Movement: a place in history and politics]. *Chornomors'ki novyny* [Black Sea News.], 9 Chervnya.

Goncharuk, G. I. and Shanovs'ka, O. A., 2004. *Nacional'na ideya i Narodny'y Rukh Ukrayiny*. [National idea and People's Movement of Ukraine]. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I. ta in., 1999. *Ukrayins'ka natsional'na ideya i suchasnist'* [Ukrainian national idea and modernity]. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I. ta in., 2002. *Ukrayins'kyi patriotyzm – faktor derzhavnosti, stabil'nosti, dobrobutu* [Ukrainian patriotism is a factor of statehood, stability, prosperity]. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I., 1994. *Narodnyy Rukh Ukrayiny yak ob'yekt naukovykh doslidzhen'* [People's Movement of Ukraine as an object of scientific research]. V: G. I. Goncharuk, red. *Narodnyy Rukh Ukrayiny mistse v istoriyi ta politytsi: Tezy dopovidey Pershoyi Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's movement Ukraine a place in history and politics. Abstracts of the First All-Ukrainian Scientific Conference (September 14-16, 1994, Kiev-Odessa)]. Odesa, Ukrayina, 14-16 Veresnya 1994. Kyiv-Odesa: b.v., s. 13-14.

Goncharuk, G. I., 1996. *Derzhavnyts'ka polityka Narodnoho Rukhu Ukrayiny* [State policy of the People's Movement of Ukraine]. V: *Kul'turno-istorychni, sotsial'ni ta pravovi aspekty derzhavotvorenniya*

*v Ukrayini : Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* [Cultural-historical, social and legal aspects of state building in Ukraine: materials International. science-practice conf]. Odesa, Ukrayina, 1996. Odesa: b.v., s. 12-14.

Goncharuk, G. I., 1996. *Opozytsiyna polityka Rukhu* [Opposition policy of the Movement]. V: G. I. Goncharuk, red. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy druhoi naukovoyi konferentsiyi* [National Movement of Ukraine: a place in history and politics. Materials of the second scientific conference (Odessa, September 11-12, 1996)]. Odesa, Ukrayina, 11-12 Veresnya 1996. Odesa: b.v., s. 10-11.

Goncharuk, G. I., 1997. *Narodnyy Rukh Ukrayiny. Istoriya* [People's Movement of Ukraine. History]. Odesa: Astroprint.

Goncharuk, G. I., 1998. *Rezervy avtorytetu Narodnoho Rukhu Ukrayiny* [Reserves of the authority of the People's Movement of Ukraine]. V: G. I. Goncharuk, red. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi i politytsi: Materialy tret'oyi Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's Movement of Ukraine: a place in history and politics. Materials of the Third All-Ukrainian Scientific Conference (September 10-11, 1998)]. Odesa, Ukrayina, 10-11 Veresnya 1998. Odesa: Astroprint, s. 16-18.

Goncharuk, G. I., 2001. *Nezalezhnist' Ukrayiny – nayskravishyy zdobutok NRU* [Independence of Ukraine - the most prominent achievement of the NRA]. V: G. I. Goncharuk, red. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy V Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [National Movement of Ukraine: a place in history and politics. Materials of the fifth (extraordinary) All-Ukrainian Scientific Conference (September 14-15, 2001)]. Odesa, Ukrayina, 14-15 veresnya 2001. Odesa : Astroprint, s. 48-51.

Goncharuk, G. I., 2013. *Do pytannya pro stvorennnya oblasnykh ta krayovykh orhanizatsiy Narodnoho Rukhu Ukrayiny (1989 – 1992 roky)* [On the issue of the establishment of regional and regional organizations of the People's Movement of Ukraine (1989-1992)]. *Inteli-hentsiya i vlada* [Intelligentsia and government], 29, s. 136-143.

Goncharuk, G. I., 2014. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: Istoriya: 1989-1996 rr* [People's Movement of Ukraine: History: 1989-1996. Second edition, supplemented]. Odesa: Astroprint.



Goncharuk, G. I., 2014. *Politychnyy zemletrus v Ukrayini u 1989 rotsi* [Political earthquake in Ukraine in 1989]. *Intelihentsiya i vlada* [Intelligentsia and power], 31, s. 71-83.

Goncharuk, G. I., 2016. *Pro Rukh i yoho bat'ka* [About Movement and his father]. *Intelihentsiya i vlada* [Intelligentsia and power], 35, s. 189-201.

Goncharuk, G. I., red., 1994. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Tezy dopovidey Pershoyi Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's Movement of Ukraine: A Place in History and Politics: Abstracts of the First All-Ukrainian Scientific Conference]. Odesa, Ukrayina, 14-16 Veresnya 1994. Kyiv-Odesa: b.v.,

Goncharuk, G. I., red., 1996. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy druhoi Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's Movement of Ukraine: a Place in History and Politics: Materials of the Second All-Ukrainian Scientific Conference]. Odesa, Ukrayina, 11-12 Veresnya 1996. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I., red., 1998. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy tret'oyi Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's Movement of Ukraine: a Place in History and Politics: Materials of the Third All-Ukrainian Conference]. Odesa, Ukrayina, 10-11 Veresnya 1998. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I., red., 2000. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy chetvertoyi Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's Movement of Ukraine: a Place in History and Politics: Materials of the Fourth All-Ukrainian Scientific Conference]. Odesa, Ukrayina, 14-15 Veresnya 2000. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I., red., 2001. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy V Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's Movement of Ukraine: A Place in History and Politics: Materials of the V (Extraordinary) All-Ukrainian Scientific Conference]. Odesa, Ukrayina, 14-15 Veresnya 2001. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I., red., 2005. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy VI Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's Movement of Ukraine: a Place in History and Politics: Materials of the 6th All-Ukrainian Scientific Conference].



Odesa, Ukrayina, 16-17 Travnaya 2005. Odesa : Astroprint. (In Ukrainian);

Goncharuk, G. I., red., 2009. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy VII Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's Movement of Ukraine: a Place in History and Politics: Materials of the 7th All-Ukrainian Scientific Conference devoted to the 20th anniversary of the National Assembly of Ukraine]. Odesa, Ukrayina, 28-29 Travnaya 2009. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I., red., 2011. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy VIII Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi* [People's Movement of Ukraine: a place in history and politics: Materials of the VIII All-Ukrainian Scientific Conference devoted to the 20th anniversary of Ukraine's independence]. Odesa, Ukrayina, 25-26 Travnaya 2011. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I., red., 2011. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy IX Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi, pry'svyachenoyi 25-richchyu Nezalezhnosti Ukrayiny* [People's Movement of Ukraine: A Place in History and Politics: Materials of the IX All-Ukrainian Scientific Conference dedicated to the 25th Anniversary of Independence of Ukraine]. Odesa, Ukrayina, 25-26 Travnaya 2016. Odesa : Astroprint.

Goncharuk, G. I., Shanovs'ka, O. A., 1996. *Natsional'na polityka Rukhu* [National Movement Policy]. V: *Vidrodzhennya ukrayins'koyi derzhavnosti: problemy istoriyi ta kul'tury : Materialy mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi*. [Revival of Ukrainian Statehood: Issues of History and Culture: Materials of the International Scientific Conference (May 13-16, 1996)]. Odesa, Ukrayina, 13-16 travnya 1996. Odesa: b.v., s. 58-59.

Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen' Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny , 2006. *Goncharuk Grygoriy Ivanovych* [Goncharuk Grigory Ivanovich]. *Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny T.6* [Encyclopedia of Contemporary Ukraine. V. 6]. Kyiv : b.v., T. 6: Ho-Hyu.

Ivanichenko, L. M., 2016. *Istoriya Narodnoho Rukhu Ukrayiny u konferentsiyakh ONPU* [History of the People's Rukh of Ukraine in the ONPU conferences]. V: G. I. Goncharuk, red. *Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy IX Vseukrayins'koyi*

*naukovoyi konferentsiyi, prysvyachenoyi 25-richchyu Nezalezhnosti Ukrayiny* [People's Movement Ukraine: a place in history and politics: materials of the IX All-Ukrainian scientific conference devoted to the 25th anniversary of Independence of Ukraine (May 26-27, 2016, Odessa)]. Odesa, Ukrayina, 26-27 Travnya 2016. Odesa : Astroprint, s. 22-26.

Kindrachuk, N. M., 2010. *Borot'ba Narodnoho Rukhu Ukrayiny za nezalezhnist' Ukrayiny: 1989-1991 rr.* [The struggle of the People's Movement of Ukraine for the independence of Ukraine] Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata nauk. Odes'kyy natsional'nyy universytet imeni I. I. Mechnykova.

Kindrachuk, N. M., 2013. *Za Ukrayinu nezalezhnu (Rol' Narodnoho Rukhu Ukrayiny u zdobutti nezalezhnosti Ukrayiny: 1989-1991 rr.)* [For Ukraine independent (Role of the People's Movement of Ukraine in gaining independence of Ukraine: 1989-1991)]. Ivano-Frankivs'k: NAIR.

Kozhanov, A. V., 2014. *Presa natsional'no-demokratychnoho spryamuvannya v suspil'no-politychnykh protsesakh Ukrayiny (1989 - 1996 rr.)* [The press of national-democratic orientation in social and political processes of Ukraine (1989-1996)]. Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata nauk. Mykolayivs'kyy natsional'nyy universytet imeni V. O. Sukhomlyn's'koho.

Kucheruk, M. S., 2013. *Rol' Narodnoho Rukhu Ukrayiny v ob'yednanni natsional'no-demokratychnykh syl u provedenni vnutrishn'oyi polityky derzhavy (2002-2009 rr.)* [The role of the People's Movement of Ukraine in the unification of national democratic forces in the conduct of the domestic policy of the state (2002-2009)]. Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata nauk. Odes'kyy natsional'nyy universytet imeni I. I. Mechnykova.

Mardarenko, A. V., 2007. *Ukrayins'ko-rosiys'ki vidnosyny u politychniy diyal'nosti Narodnoho Rukhu Ukrayiny (1989-1998 rr.)* [Ukrainian-Russian relations in the political activity of the People's Rukh of Ukraine (1989 - 1998)]. Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata nauk. Odes'kyy natsional'nyy universytet imeni I. I. Mechnykova.

Ovsiyenko, S. L., 2008. *Diyal'nist' Narodnoho Rukhu Ukrayiny v umovakh vnutrishn'opartiynoyi kryzy (1997-2002 rr.)* [Activities of

the People's Movement of Ukraine in the conditions of intra-party crisis (1997-2002)]. Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovoho stupenya kandydata nauk. Odes'kyy natsional'nyy universytet imeni I. I. Mechnykova.

Papakin, H., 2012. *Ukrayins'ki vyzvol'ni zmahannya 1939-1956 rokiv: dzherel'nyy kontent* [Ukrainian Liberation Contest 1939-1956: Source Content]. Kyiv: *Instytut istoriyi Ukrayiny Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny* [NAS of Ukraine, Institute of History of Ukraine]

Reyent, O. P., 2014. *25-richchyu Narodnoho Rukhu Ukrayiny prysvyachuyet'sya. Retsenziya na Goncharuk G. Narodnyy Rukh Ukrayiny: Istoriya: 1989-1996 rr. Vydannya druhe, dopovnene* [The 25th anniversary of the People's Movement of Ukraine is dedicated. Rat on Goncharuk G. People's Movement of Ukraine: History: 1989-1996. Second edition, supplemented]. Odesa: «Astroprynt», 2014. – 336 s.: il. *Krayeznavstvo*, 3-4, s. 169-170.

Shanovs'ka, O. A., 2003. *Diyal'nist' Narodnoho Rukhu Ukrayiny z rozrobky natsional'noyi prohramy ta praktychnoho vtilennya yiyi v protsesi derzhavotvorenniya (1989-1996 rr.)* [Activities of the People's Movement of Ukraine on the development of a national program and its practical implementation in the process of state-building (1989-1996)]. Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovoho stupenya kandydata nauk. Odes'kyy natsional'nyy universytet imeni I. I. Mechnykova.

Shypotilova, O. P., 2013. *Hromads'ko-politychna diyal'nist' Narodnoho Rukhu Ukrayiny na terytoriyi Mykolayivshchyny (1989-1998rr.)* [Public-political activity of the People's Movement of Ukraine in the territory of Mykolayiv oblast (1989-1996)]. Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovoho stupenya kandydata nauk. Mykolayivs'kyy natsional'nyy universytet imeni V. O. Sukhomlyns'koho.